

v družbi in prirodi, tako se tudi znanost razvija v nasprotjih. Pozitivna do-
gnanja Darwinove teorije, ki so zrastle iz potrebe, utemeljiti kapitalistični
družbeni red, so s svoje strani obogatila Marxovo dialetiko, ki se nikakor ni
razvijala kot obramba kapitalističnega sistema, marveč kot izraz objektiv-
nih tendenc razvoja v brezrazredno družbo, katerih nosilec, proletarijat, je
že realno obstajal. Zato je moderni rasizem mogel sprejeti darvinizem le s
tem, „da je izločil revolucionarno plat Darwinovega nauka — izpremenljivi-
vost, med tem ko se je obesil na njegovo drugo plat — selekcijo“ (Th. Balk),
z drugimi besedami s tem, da je Darwinovo teorijo potvoril. Sklicevanje na
biologijo in antropologijo ima v rasistični teoriji samo še namen, ohraniti
vsaj videz znanstvenosti.

Temelje rasizma bomo torej našli samo v nasprotjih današnje družbe,
ki mora iskati svojo utemeljitev vedno bolj v nerazumskem mističnem
svetu, v prvotnem poganskem mitu. Pa tudi tega prvotnega poganskega
mita si rasizem ni rekonstruiral na podlagi znanstvenega raziskavanja
človeške pradobe, marveč na podlagi njene potvorbe, kakršno najdemo
v tekstu Wagnerjevih oper, na podlagi Wagnerjevih „bogov pohote“, ki jih
je Marx že pred več ko petdesetimi leti duhovito osmešil. Teorija rasizma
pomeni zadnjo stopnjo v razkroju meščanske znanosti in filozofije, ki se je
začel že v 19. stol. Znanost in filozofija se od tedaj lahko svobodno razvijata
samo v novem družbenem okviru, ki stopa na mesto meščanskega.

Moj oče

F e r d o K o z a k

Zvečer, ko ležem, včasih nehote roke na prsih sklenem,
kot si jih sklepal ti, ko na tej zemlji tih poslednjič si zaspal.
Za okni noč stoji, zvezde goré,
a meni zdi se, da ob svoji čutim tvojo ramo
in da molče strmiva v šumni beg življenja nad seboj.

Glej, v vedrem soncu dom naš, naša polja!
Tam sem bil mlad, tam bil sem tvoj otrok.
In iz sveta, ki ni več res,
spet čujem pesmi tvoje kot nekdanje dni,
prijazna jutra vstajajo kot sanje iz noči,
velika noč, največji praznik tvoj in vse družine:
pomlad, življenje, ki nikdar ne mine!

Potem ob robu mojega življenja si kot tujec stal,
molčeč in mrk, sam vase mož zaprt,
dokler ni naju zblížala skrivnostna smrt:

Tam, kjer sem gledal žetev mož in kri odprtih ran,
kjer bežal sem kot zver pred kriki smrtnih bolečin
in zapuščen, tako neznansko sam
okusil strast do zadnje bilke te zemlje,
ki so rosile nanjo moje žalostne solze,
tam sem zaslutil luč edino tvojega samotnega srca.

Dà, kdo pove, odkod in kam popotniki gremo,
in morda vse je pena le in prazen sen,
le žar ljubezni v nas je svetla zarja,
nad bridkimi teminami sveta.

O tem sem ti molče, z besedami srca, govoril tisto noč v slovo,
ko mi v naročju tvoje je počivalo izmučeno telo
in me tvoj zlomljeni pogled je še poslednjič poiskal.

Umrli si, kot na večer oblak zatone,
brez tožbe, brez bojazni, brez strahu.

Tako si se odtrgal od sveta — najdražje domačije svoje —
in ko so na tvoj poveljani obraz že legle sence večnosti,
sem želel samo to, da zmogel bi življenja pot kot ti.

Vse to je zdaj le tih spomin, na grobu cvet,
ki nama iz davnin dehti.

Zdaj zemlja spi. Za okni noči stoji;
bleščava zvezd rosi na vse stvari,
midva pa v šumni beg sveta strmiva nad seboj,
kot v glorio oltarja bi bilè zamaknjene oči.

O sončni smeh otrok, ki čas pretakajo v dlaneh, kot bil bi pesek zlat!

O sladke muke jarih, trmastih strasti,
dokler jih strup kesanja in sramu ne zagreni!

Kot prah v viharju roji mladih se teles ženo
za bledo zvezdo iluzij,

smeh ženskih ust zrem, blesk njih belih zob,
kot brezna v sreči se odpirajo oči

in lep je sen v objemu se vijočih rok,
da beg veselja zase pridrže.

Mirno gorijo ognji, ki ob njih se zbirajo družine,
a zunaj v mrzlem pišu sence izgublencev mimo se neso.

Kako tegobni, tihi so smehljaji mož, ki jih obsedel je nemir iskanja,
čez trupla njihova pa množice dero;

ponosna pest jih vodi v smrt za slavo in posest

in nad bridkostjo ran, nad solzami in srdom neutešenim
vihra pogum, škrlatni plamen dragocenih zmag.
O, milijone, glej, v vrtincu radosti in bolečine,
življenje, oče, ki nikdar ne mine.

Vem, to je naš edini dom — nemirnih src nevzdržno potovanje!
Tja prožijo roke se hrepeneče,
tja vrnem se, ko vstane jutro nad zemljo.

Ko bom pa truden, zlomljen, z ranami pokrit,
izžgan kot zemlja od strasti in neizpolnjenih želja,
ko z žalostjo za že ugašajočim snom
in z gnusom v prsih, s kesom in prezirom,
a v duši še goreč in čist
omahnil smrtno bledih lic bom v zadnji svoj večer,
tedaj te najdem spet,
tedaj ob tvojo stran ti položim utrujeno srce.

Potem bova ležala drug ob drugem, oče,
morda zdaj prvič srečna, kakor vse, kar večno spi,
osvobojena tiste žeje src človeških,
ki jo le hladna prst dobrotno pogasi.

Odgovor na pismo

Igo Gruden

Od mene táko pesem ste želeli,
da bi v tolažbo tiho vam zvenela,
ko bodo dnevi vaši neveseli.

Iz pisma vame je jesen zavela:
zamislil sem se v prošle dni z grenkobo,
kot gledal v dalji ptičja bi krdela.

Srcé se napolnilo je s tegobo,
ker vam željé ne morem izpolniti,
da pel bi pesmi s prejšnjo vam milobo.

Zakaj sta najini življenji ubiti,
ne vi ne jaz povedati ne veva,
a kelih nama je do dnà izpiti.